برداشت شیخ صدوق از قضیه جعفر؛ خلاف احتمال تقیه جعفر

آن چه که میخواستم عرض کنم، این بود: مرحوم صدوق در کمال الدین، جلد دوم، صفحه چهارصد و هفتاد و نه، یک روایتی را میآورند و تحلیل ایشان برعکس حرف من است. ایشان میگویند:

> **قال مصنف هذا الكتاب رضي الله عنه هذا الخبر يدل على أن الخليفة كان يعرف هذا الأمر كيف هو و أين هو و أين موضعه فلهذا كف عن القوم عما معهم من الأموال و دفع جعفر الكذاب عن مطالبتهم و لم يأمرهم بتسليمها إليه إلا أنه كان يحب أن يخفى هذا الأمر و لا ينشر لئلا يهتدي إليه الناس فيعرفونه**[1]

عدهای آمده بودند و خبر ندا‌شتند که امام شهید شدهاند. وقتی وارد سامرا شده بودند گفتند حضرت شهید شدهاند. گفتند خب وارث چه کسی است؟ جعفر آمد و نزد خلیفه رفت، با عتاب آنها را احضار کرد. اول نزد او رفتند و گفتند باید بگویی چقدر است و از کجا آوردیم، نگفت. بعد از اینکه دید میخواهند اموال را ببرند، جعفر نزد خلیفه رفت و گفت اینها پولها را آوردهاند، آنها برای من است و میخواهند ببرند. خلیفه آنها را احضار کرد. بعد مرحوم صدوق میگویند وقتی آنها حرف را گفتند، **«فَقالَ الْخَليفَةُ فَمَا كانَتِ الْعَلامَةُ الَّتي كانَتْ مَعَ أَبي مُحَمَّدٍ»**؛ آن علامت چیست که شما بهخاطر آن علامت، پولها را به جعفر نمیدهید؟! آنها توضیح دادند. **«فَقالَ جَعْفَرٌ يا أَميرَ الْمُؤْمِنينَ إِنَّ هؤُلاءِ قَوْمٌ كَذّابُونَ يَكْذِبُونَ عَلَى أَخي وَ هذا عِلْمُ الْغَيْبِ، فَقالَ الْخَليفَةُ...»**؛ مرحوم صدوق از این حرف خلیفه این جور استفاده میکنند؛ **«الْقَوْمُ رُسُلٌ وَ ما عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلاغُ الْمُبينُ قالَ فَبَهِتَ جَعْفَرٌ وَ لَمْ يَرُدَّ جَواباً»**؛ خلیفه گفت اینها رسل هستند، الآن باید نزد کسانی برگردند که اینها را فرستادهاند. اینها وکیل هستند. ایشان میگویند از این جواب مشخص میشود که «ان الخلیفه کان یعرف». اما آیا واقعاً این جور است؟! به صرف اینکه خلیفه حاضر نشد پول را از آنها بگیرد و به جعفر بدهد، معلوم بود که مطلب دستش است؟! بله، اصل اینکه این بیت را میدانستند؛ آنها را به همین خاطر به سامرا آورده بودند، اما اینکه «یعرف کیف هو، این موضعه» معلوم نیست. نمیدانم منظور صدوق چیست. اتفاقا دنباله اش دارد:

«فَقالَ الْقَوْمُ يَتَطَوَّلُ أَميرُ الْمُؤْمِنينَ بِإِخْراجِ أَمْرِهِ إِلَى مَنْ يُبَرْقُنا»؛ نکته در اینجا هست. دیدی بدرقه می کنند؟ یعنی گفتند شما مأموریت بگذار، بدون اینکه تعرضی به ما بشود از شهر خارج بشویم. **«حَتّى نَخْرُجَ مِنْ هذِهِ الْبَلْدَةِ»**. نکته ی آن کجا است؟

شاگرد: میترسیدند اعوان جعفر آنها را بگیرند.

استاد: علاوه که طوری هم باشد که بتوانند بهدنبال حضرت بلند شوند. در آن شهر عیونی بودند. میخواستند بگویند ما در امان خودت باشیم بهطوریکه مطمئن باشی از شهر بیرون رفتیم. دیگر قرار نیست امر را ادامه بدهیم. «یبدرقان»؛ ما را تا بیرون شهر بدرقه کنند. همین کار هم کردند. از شهر بیرون رفتند و تمام شد. وقتی خارج شدند؛ **«فَأَخْرَجَهُمْ بِنَقِيبٍ فَلَمَّا أَنْ خَرَجُوا مِنَ الْبَلَدِ خَرَجَ إِلَيْهِمْ أَحْسَنُ النَّاسِ وَجْهاً كَأَنَّهُ خَادِمٌ»**؛ غلام حضرت آمد و آن جا طریقی بود که دیگر متوجه نشدند. برگشتن اینها و نحوه کاری که آنها داشتند، روشن میکند که اینطور نبود که خلیفه قضیه را بداند. مأموور گذاشته بود اما زندگی طوری بود درعینحالی که حضرت در سامرا بودند اما عیونی که میخواستند اطلاع از ایشان پیدا کنند، از اموور ظاهریه و کارهایی که جعفر انجام میداد مشحون بود. بعضی از احتمالات در ذهنم میآید، میبینم بسیار جذاب بود. البته ممکن است درست نباشد. عینی کارهایی که جعفر میکرد حواس آنها را پرت میکرد. بردار من که اصلاً بچه ندارد. فقط من هستم. اینها دروغ میگویند. این حرفها و کارهای جعفر خیلی عجیب بود. اقدامات خشنی هم میکرد. با شیعیانی که میآمدند تند برخورد میکرد. میآمد دادو فریاد میکرد. خانه را به هم میریخت. عینی این جور کارها را داشت و نقش خودش را بهخوبی ایفاء میکرد. حتی این احتمال در ذهنم آمد که چون مفصل با درباز در ارتباط بود، تا میخواست عیونی بیابد، او خبر میداد که دارند میآیند. این خیلی مهم است. عینی کاملاً میتوانست اوضاع را از این طرف اخبار کند. روی حساب اخبارات عادی. البته روی حساب محتملات عرض میکنم. عینی کاملاً رفتوآمد شدید داشت و میگفت امروز و فردا چه میشود. انواع اینها را اطلاعرسانی میکرد. چیز دوری نیست، اگر این احتمال راجع به او صحیح باشد.

شاگرد: منظور صدوق از اینکه خلیفه می دانستهچیست؟

استاد: این امر که حضرت اولاد دارند و به دنیا آمده و به دنبالش هستند. جاسوسهای او چندبار حضرت را دیدند. دنبال کردند. اما جاهایی که دیگر مهم بود، حضرت از نظرشان غیب میشدند. چند مورد اینچنین هست.

---

[1] كمال الدين و تمام النعمة نویسنده : الشيخ الصدوق جلد : ۲ صفحه : ۴۷۹

بازبینی #3
ایجاد شده 31 دسامبر 2025 15:38:45 توسط ... .
به روزرسانی شده 4 مارس 2026 14:38:54 توسط ... .